

некоторые явления, которые влияют на реализацию идеи политического реализма на территории Украины.

In this thesis author marks the necessity of the realism phenomenon investigation as a factor of the political process. Author gives the definition of the political process category with the philosophical, legal and political points of view. Foregoing points of views discovers several phenomenon which has strong influence to the political realism realization on the Ukrainian territory.

Стаття надійшла до редколегії 10.12.2012

УДК 316.346.2(477)

Дисюк Т. М., НУ «ОЮА»

РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В УКРАЇНІ

Проаналізовано виконання забезпечення гендерної рівності як однієї з цілей і завдань у сфері розвитку, що визначено Україною в межах досягнення глобальних Цілей розвитку тисячоліття (ЦРТ). Визначено проблеми у досягненні ЦРТ. Запропоновані перспективні напрямки удосконалення механізму забезпечення гендерної рівності.

В Україні відбуваються певні зрушення в усіх сферах політичного й економічного життя, вже є очевидними перші ознаки консолідації. Це створює сприятливе середовище для позитивних соціальних змін, у тому числі зменшення гендерної нерівності в країні. Загалом, періоди глибокої реструктуризації і трансформації створюють підґрунтя для позитивних надбань, а гендерні питання все більше розглядаються як питання розвитку і як такі, що відповідають прагненню України до глобальної та європейської інтеграції.

За останній час урядом України зроблено кроки на шляху утвердження гендерної рівності. Гендерні питання включено до Національної стратегії європейської інтеграції України, до плану заходів, спрямованих на її реалізацію, а також питання забезпечення гендерної рівності визначено як один з шести основних напрямів «Цілей Розвитку Тисячоліття: Україна», які наша держава зобов'язалась досягти до 2015 р. [1].

В Україні розпочато гендерну експертизу чинного законодавства, впроваджується гендерний компонент в науку, освіту та інформаційно-просвітницьку діяльність, здійснюються розробка і

формування механізму управління гендерними процесами в системі законодавчої та виконавчої влади, національне законодавство у сфері гендерної рівності дедалі більше гармонізується з міжнародними правовими стандартами.

Але темпи і якість впровадження гендерної політики не відповідають потребам часу, що перешкоджає подальшій демократизації та соціальному розвитку. Свідченням таких недоліків можуть слугувати і результати виборів до Верховної Ради України 28 жовтня 2012 року, що продемонстрували низький показник тендерної рівності.

Актуальним для України є завдання забезпечення системного та комплексного підходу щодо вироблення і впровадження реалістичної стратегії соціально-економічного розвитку з урахуванням Цілей розвитку тисячоліття (далі – ЦРТ), що приведе до економічного піднесення і подолання накопичених проблем. Підписання Україною Декларації тисячоліття ООН є не тільки визнанням першочерговості розв’язання існуючих проблем людського розвитку та їх важливості для подальшого процвітання нації, але й ознакою прийняття державою відповідальності за стан і перспективи розвитку людського потенціалу.

Основні положення, що визначають загальні теоретичні основи щодо розробки та реалізації ЦРТ в Україні базуються на дослідженнях провідних вітчизняних економістів Г. В. Герасименко, С. В. Олійник, Д. Г. Ісламової, Т. Мельник, Е. Лібанової, І. Міценка, Н. Стежко, В. Опально. Проте, багато аспектів є недостатньо розкритими, зокрема потребують розробки першочергові завдання щодо створення сприятливих умов розвитку в Україні згідно з ЦРТ та Декларацією Тисячоліття.

Метою статті є систематизація цілей і завдань, які реалізовано в Україні згідно з Цілями розвитку тисячоліття та розробка пропозицій щодо удосконалення і корегування державної соціально-економічної політики в проведенні реформ, забезпеченні процвітання та сталого розвитку суспільства.

Починаючи з 2000 року, в Україні відбувалося економічне зростання, а приватизація в ключових галузях промисловості дала можливість для формування основ ринкової економіки. Український народ зміцнив власну державність шляхом розвитку демократичних інститутів та впровадження правових та інституційних реформ. Україна, як і більшість країн світу приєдналася до зобов’язань, які були визначені Декларацією тисячоліття.

Глобальні Цілі розвитку тисячоліття включають 8 цілей розвитку. Але не всі цілі важливі для України, тому Україною у 2003 році були визначені і прийняті 6 цілей і 13 конкретних завдань на довгострокову

перспективу, які адаптовані до особливостей розвитку нашої країни та завдань економічної, соціальної й екологічної політики України.

Варто підкреслити, що за реальних умов досягнення національних ЦРТ можливе, але важливо, щоб вони знаходили своє відображення у стратегіях та концепціях соціально-економічного розвитку як на центральному, так і на місцевому рівнях держави. Це має базуватися на подальшому формуванні механізму лібералізації ринку, посиленні політичної демократії, розвитку людського потенціалу, національному та культурному плюралізмі та інших саморегулюючих механізмах, що існують у добре розвиненому громадянському суспільстві. Оцінюючи ризики й можливості, що має Україна, вплив кризових явищ у світі в цілому та в Україні, зокрема, необхідно здійснювати коригування національних Цілей розвитку та показників ходу їх виконання, що дасть можливість конкретніше визначити наступні орієнтири і завдання, виробити довгострокову стратегію економічного і соціального розвитку на період до 2015 року [2].

Виконання ЦРТ допоможе досягти більшого прогресу у розвитку людини і прискорити інтеграцію України у глобальні процеси розвитку. Подальша робота у напрямі досягнення ЦРТ вимагає узгодження Цілей та узятих зобов'язань з основними положеннями стратегічних документів. Імплементація ЦРТ у систему соціально-економічного розвитку створює можливості для забезпечення громадського контролю за їх досягненнями та своєчасного реагування, корегування соціально-економічної політики.

Сьгодні принципи гендерної рівності закріплені у Конституції України та низці інших нормативно-правових актів. У 2005 – 2006 роках Україна прийняла декілька визначальних актів, покликаних забезпечити рівні права та можливості чоловіків та жінок. Серед них Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків та жінок», Указ Президента України та Державна Програма з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві у період до 2010 року.

Але при цьому й досі гендерний дисбаланс є дуже помітним у сфері управління, особливо на вищих ланках законодавчої та виконавчої влади, має місце серйозний розрив в соціальних позиціях та можливостях чоловіків та жінок у сфері праці, виховання дітей, у побуті та інших царинах суспільного життя.

Доцільним буде відзначити, що гендерна рівність є одним із напрямів тісної співпраці між Європейським Союзом та міжнародними і регіональними організаціями України. Зокрема, спільно з організаціями-партнерами Європейський Союз здійснює кроки для

поліпшення правової та нормативної бази впровадження механізмів забезпечення рівних прав і можливостей жінок та чоловіків. За допомогою своїх фінансових інструментів ЄС підтримує зусилля громадських організацій – забезпечує моніторинг ситуації із дотриманням прав жінок та підтримку, що надається жертвам дискримінації, адвокатську діяльність, спрямовану на захист прав жінок у судах. Ось уже декілька років в Україні виконується Програма «Права жінок та дітей в Україні», яка складається з п'яти взаємопов'язаних проектів, котрі фінансуються Європейським Союзом. Ці програми виконуються Євросоюзом разом з міжнародними партнерами:

- «Програма рівних можливостей та прав жінок в Україні» виконується разом з Програмою Розвитку ООН та Шведським агентством з питань міжнародної співпраці Sida;

- «Рівність жінок і чоловіків у світі праці» – спільно з Міжнародною організацією праці;

- «Проект із зміцнення та захисту прав жінок та дітей в Україні» разом з Радою Європи;

- «Розвиток комплексних превентивних послуг для дітей, позбавлених батьківського піклування та дітей, які опинились у складних життєвих обставинах» у співробітництві з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ);

- Програма «Права жінок та дітей в Україні – комунікаційний компонент» разом з компанією SAFEGE [3].

Варто зазначити, що необхідно проводити подальшу роботу для посилення партнерських відносин з урядом України та заручення його всебічною підтримкою у сфері підвищення обізнаності та розуміння гендерних питань, пропагування включення гендерних підходів у національні стратегії й програми соціально-економічного розвитку країни. Такі ініціативи значно підвищили б вплив програм у масштабах країни. Таким чином, майбутній етап діяльності програм повинен базуватися на успіхах, яких було досягнуто у співпраці з урядом і громадянським суспільством, але й спрямовувати свої зусилля на систематичне підвищення кваліфікації та ефективне партнерство з урядом у впровадженні тендерних підходів.

Наприкінці 2009 року в Україні було створено комісію з гендерної рівності. Комісія займається питаннями дискримінації та розглядає скарги, що надходять від громадян, що стосуються домашнього насильства над жінками, дискримінації жінок на робочому місці. Нерівність стосується і сімейних відносин, і забезпечення прав дитини. Втім, ситуація на окремих напрямках досі змінювалася на краще.

Слід зауважити, що досвід країн Євросоюзу переконливо доводить, що гендерний підхід має великі переваги, він більш вигідний та більш перспективний для суспільства, ніж такий, що або зовсім ігнорує відмінності у прагненнях і можливостях чоловіків і жінок, або, навпаки, обмежує надання рівних умов для реалізації їхніх прав. Перевага полягає саме в тому, що такий підхід не лише надає людині можливість реалізувати свої здібності та схильність до тих чи інших видів діяльності незалежно від статі, але й враховує специфічні потреби жінок і чоловіків, надає їм можливість максимально використати свій потенціал на користь суспільству. Ті країни, які використовують гендерний підхід, набагато якісніше реалізують всі соціальні програми.

Незважаючи на деякий прогрес, досягнутий Україною у забезпеченні гендерної рівності, поточна ситуація демонструє неприйнятно низький рівень участі українських жінок у політичному житті та процесах прийняття рішень на високому державному рівні. Відповідно до всіх міжнародних зобов'язань та показників, Україна рухається у неправильному напрямку з точки зору підвищення участі жінок у суспільному та політичному житті.

Слід підкреслити наступне: незважаючи на високий рівень освіти й кваліфікації жінок, а також більшу частку участі жінок у виборчому процесі в Україні, політичні партії, як і раніше, не визнають потенціал жінок на політичній сцені, і дуже часто ігнорують факт, що інтереси жінок представлені недостатньо. Це автоматично впливає на гендерний дисбаланс у багатьох ключових галузях, таких як зайнятість, соціальне забезпечення, охорона здоров'я, освіта та економічний розвиток [4]. Щоб виправити цю ситуацію і наблизитися до європейських норм демократії та гендерної рівності, Україна повинна розробити цілісний довгостроковий підхід, враховуючи такі стратегічні напрямки:

- виконання міжнародних зобов'язань України та забезпечення застосування Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, як правового документу, що має перевагу над суперечливим внутрішнім законодавством;
- розвиток компетенції та координація діяльності органів державного управління різних рівнів для вирішення питань гендерної рівності;
- законодавче забезпечення та внесення змін до виборчого законодавства для збільшення представництва жінок на вищих урядових посадах та в державних виборних органах;
- посилення просвітницької діяльності для подолання наявних дискримінаційних стереотипів щодо жінок;

- ліквідація дискримінації щодо жінок у сфері зайнятості і забезпечення рівної оплати праці за рівновартісну роботу;
- проведення навчальних програм з питань гендерної рівності для представників місцевих і центральних органів влади, судових органів, шкіл, соціальних служб та правоохоронних органів;
- впровадження механізмів недопущення гендерно-дискримінаційної інформації в ЗМІ та публічних виступах.

Для досягнення прогресу потрібні спільні зусилля та співпраця міжнародних організацій, громадських жінок-лідерів та представниць різних політичних партій, громадських організацій, які мають бути спрямовані на політиків-реформаторів, а також чоловіків як союзників. Сприяння гендерній рівності та збалансованій участі жінок у політиці варто розглядати не як феміністську боротьбу, а як передумови, які має виконати будь-яка країна, щоб бути сучасною демократією XXI сторіччя, тобто представницькою та підзвітною.

Міжнародні організації мають проявити наполегливість і солідарність у підтримці ініціатив, що мають спонукати Україну виконувати свої міжнародні зобов'язання. Беручи до уваги підготовку до головування України у ОБСЄ 2013 року, Україна має поліпшити показники гендерної рівності та участі жінок у політиці та державному управлінні на найвищому рівні, якщо хоче мати відповідний рівень міжнародної довіри та авторитет у цій ролі.

Бібліографічний список

1. Про Цілі Розвитку Тисячоліття: доповідь Генерального секретаря ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org.ua/ua/millennium-development-goals>
2. Опалько В. В. Реалізація Цілей розвитку тисячоліття в Україні / В. В. Опалько // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N177/N177p057-064.pdf
3. Ефективна гендерна політика – запорука наближення до європейських цінностей [Електронний ресурс] // Україна – Євросоюз у деталях. – № 2 (5). – 2010. – Режим доступу : http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/documents/virtual_library/2nd_insert_june_2010_web_uk.pdf
4. Участь жінок у політиці та процесі прийняття рішень в Україні. Стратегії впливу [Електронний ресурс] // Український жіночий фонд. – 2011. – Режим доступу : <http://www.osce.org/uk/odihr/85975>

Проанализировано исполнение обеспечения гендерного равенства как одной из целей и заданий в сфере развития, которые определены Украиной в рамках достижения глобальных Целей развития тысячелетия. Определены

проблеми в досягненні ЦРТ. Предложены перспективные направления усовершенствования механизма обеспечения гендерного равенства.

Analyzed the performance of gender equality as one of the objectives and tasks in the field of development, as defined by Ukraine in the framework of achieving the global Millennium Development Goals. Identified challenges in achieving the MDGs. Offered promising directions of improvement of mechanisms for gender equality.

Стаття надійшла до редколегії 30.11.2012

УДК 321.01:316.61:159.923.2

Малінін В. В., ОРІДУ

СОЦІОКУЛЬТУРНА ІДЕНТИЧНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Статтю присвячено аналізу соціокультурної ідентичності, її місця та ролі у процесі впровадження державної політики та реалізації основних демократичних принципів державного управління. Визначено, що соціокультурна ідентичність виступає вагомим чинником підвищення ефективності державного управління в сучасних умовах.

Актуальність теми даної статті обумовлена величезною практичною значимістю процесів формування соціокультурної ідентичності як важливої складової суспільних трансформацій.

В історичному контексті криза індивідуальної, групової ідентичності, суспільної ідентифікації в цілому супроводжує політичні, економічні та соціокультурні зміни, а часто і передує цим змінам. Феномен впливу ідентичності на сферу державного управління потребує дослідницької уваги через високу суспільну необхідність підвищення ефективності державного управління у сучасному українському суспільстві із урахуванням впливу соціокультурної ідентичності.

Проблема ідентичності актуалізується у процесі переходу від традиційного до індустріального суспільства і від індустріального – до постіндустріального (інформаційного).

У традиційному суспільстві соціокультурну ідентичність можна розглядати як сутність спільноти, властивість індивіда, яка належить йому від народження та не може бути змінена. Сучасні теоретичні візії ідентичності позиціонують її як феномен, що «конструється»